

GAC kon zich hierin vinden maar besloot ook, er geen bezwaar tegen te maken dat in Den Haag, conform een denkbeeld van het Verenigd Verzet 's-Gravenhage, 'op de avond, voorafgaande aan de nationale feestdag, een rouw-omgang ter herdenking van de gevallen' zou plaatsvinden – dat Haagse plan was al in enkele dagbladen gepubliceerd met verzoek om zulk een manifestatie ook elders te organiseren.¹

Op de avond van de 4de mei 1946 vond in Den Haag de bedoelde manifestatie plaats – een 'stille tocht', zoals zij werd genoemd. Geen 'omgang' werd het maar een tocht met een bepaald doel: naar het gebied in de duinen, op de Waalsdorpervlakte, waar de SD talrijke illegale werkers had laten fusilleren – op aanwijzingen van Duitsers (SD'ers en leden van de *Ordnungspolizei*, uit wier midden de executiepelotons waren samengesteld) had men in de zomer van '45 de stoffelijke overschotten ontdekt.

Van de mate waarin in den lande het Haagse voorbeeld al in '46 is gevolgd, hebben wij geen gedetailleerd beeld – een feit is dat stille tochten op de avond van de 4de mei al in de eerste naoorlogse jaren in tal van steden en dorpen werden gehouden; zij werden gekoppeld aan een periode van absolute stilte die om acht uur precies begon en die twee minuten duurde. Van de aanvang af verliepen die dodenherdenkingen in perfecte harmonie.

Wat gebeurde nu met de viering van de 5de mei?

Die viering werd lang niet door ieder als wenselijk beschouwd: voor velen was de bevrijding op een teleurstelling uitgelopen zodat zij weinig aanleiding zagen om feest te vieren, het was ietwat geforceerd om voor het gehele land dat feest te laten vallen op een dag die voor ongeveer de helft der bevolking niet de bevrijdingsdag was geweest, en de naoorlogse kabinetten en de Stichting van de Arbeid bleven het als een onoverkomelijk bezwaar zien dat een gehele werkdag zou uitvallen. Er werd een compromis getroffen: in '47 mocht (het was niet verplicht) op de 5de mei de middag vrijgegeven worden. In '48 evenwel werd bepaald dat die vrije middag pas om vier uur zou beginnen. Dat betekende dat de werkgevers in de regel over een periode van twee uur, waarin niet gewerkt werd, de lonen en salarissen moesten doorbetalen. Zes jaar lang: van '48 t.e.m. '53, was dat de geldende regeling. In '54 (de 5de mei viel op een woensdag) werd er een streep door gehaald: op voorstel van minister-president Drees werd met instemming van de Stichting van de Arbeid bekendgemaakt dat de Koninginnedag, 30 april, tevens als bevrijdingsdag zou

¹ GAC, bureau: 'Verslag vergadering 12 maart 1946' (RvO, Coll. 286 j, 2 a).